

VIII. Évfolyam 3. szám - 2013. szeptember

Schweickhardt Gotthilf
schweickhardt.gotthilf@uni-nke.hu

A HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEK HATÓSÁGI TEVÉKENYSÉGÉNEK VÁLTOZÁSAI 2012. JANUÁR 01-ÉT KÖVETŐEN

Absztrakt

2012. január 01-ét megelőzően a tűzvédelem, polgári védelem és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos hatósági tevékenységek, feladatok szervezetenként elkülönült szervezetek hatáskörébe tartoztak. A kialakított rendszer nem tette lehetővé az egyes résszakterületeken folyó hatósági tevékenységek összehangolását, az egységes követelménytámasztást. Az egyes önálló hatóságok saját részterületükön esetenként azonos feladatot eltérő módon hajtottak végre, és az azonos tényállást a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok eltérően értelmezték. 2012. január 01-ét követően a szakterület hatósági tevékenysége során jelentkező feladatok végrehajtása, jogszabályok értelmezése egységessé vált. A szerző a jelen cikkben igyekszik bemutatni a bekövetkezett változásokat, és a két időszak jogszabályi háttérére alapján összehasonlítani a hatósági tevékenységet.

Before 1-st of January 2012 the authoritative activities and tasks related to fire protection, civil protection and dangerous substances had been belonged to the organically separated organisations. The established system did not make it possible the coordination of the partial authoritative activities, and the establishments of uniform requirements. The independent authorities from time to time implemented the same task in different way, and the professional municipal fire brigades interpreted differently the same statement of facts. After 1-st of January the implementation of the tasks and the interpretation of legal regulations raised up during the authoritative activities of the special professional fields became unified. The author of this article tries to introduce the occurred changes, and compare the authoritative activities of the two periods in accordance with their legal background.

Kulcsszavak: *hatósági tevékenység, közigazgatási eljárás, katasztrófavédelem ~ authoritative activities, public administration procedure, disaster management*

BEVEZETÉS

2012. január 01-ével egységes hivatásos katasztrófavédelmi szervezet kezdte meg a tevékenységét Magyarországon. A korábban több jogilag és szervezetenként elkülönült szervezet között megosztott tűzvédelmi, iparbiztonsági hatósági és szakhatósági feladatok egységes irányítás alatt lévő állami szervezet tevékenységévé jelennek meg.

Rendészeti, rendvédelmi tevékenységek körébe tartoznak a tűz,- és katasztrófavédelmi hatósági feladatok. A rendvédelmi szervek közé tartozó katasztrófavédelmi szervek is hatóságok, s így rendelkeznek hatósági jogkörrel, melyhez közhatalmi eszközök igénybevételére jogosultak. A hatósági jogkörbe tartozik a hatósági jogalkalmazás kérdése is. A jogalkalmazás során az adott ügyre vonatkozó általános jogszabályi rendelkezések alkalmazása történik. A hatósági tevékenység széles körű jogosultságokat tartalmaz, melyek szabályait jogszabályok határozzák meg. A közigazgatási szervek egyedi ügyekben hoznak döntéseket, melyek jogok és kötelezettségek megállapítása, szankciók alkalmazása és nem utolsósorban jogviták eldöntését is magukba foglalják. Hatósági tevékenység körébe tartozik továbbá nyilvántartások vezetése, hatósági bizonyítványok és igazolványok kiállítása. A hatósági felügyeleti tevékenység végzése is kötelezettség a hatóságok számára. E feladat során ellenőrzési tevékenységet hajt végre a hatóság, mely során figyelemmel kíséri, hogy a jogosult, engedélyes, stb. a jogszabályok, illetve egyedi hatósági döntések előírásait betartja-e. Hiányosság esetén a hatóság a jogszabályokban meghatározott szankcionálási lehetőségével kényszerítheti ki az előírásoknak megfelelő tevékenység végrehajtását, vagy a tevékenységgel való felhagyást.

A hatósági jogalkalmazás tehát egyrészt közvetlen hatósági jogalkalmazást – jogok és kötelezettségek megállapítása, döntések kikényszerítése -, másrészt a hatósági felügyeletet – hatósági ellenőrzés, szankcionálás - jelent.

2012. JANUÁR 01. ELŐTTI ITŐSZAK HATÓSÁGI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÁTTEKINTÉSE

2012. január 01-et megelőzően a katasztrófavédelmi szakterületi hatósági feladatokat – tűzvédelmi, iparbiztonsági, polgári védelmi - az államigazgatás különböző helyét elfoglaló szervezetek végezték. Hatósági feladatot látott el az önkormányzat, hivatásos önkormányzati tűzoltóság, a polgári védelmi szervezet, a katasztrófavédelem és a polgármester. Elkülönültek a tűzvédelmi és a polgári védelmi feladatokat végrehajtó szervezetek is. Önállóan az önkormányzatok részét képező hivatásos tűzoltóságok, a katasztrófavédelmi szervek területi és központi szervei láttak el hatósági feladatokat. A tűzvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi és veszélyes anyagokkal kapcsolatos feladatok végrehajtását önálló törvények szabályozták.[1,2,3,4] Ugyanígy a szakhatósági feladatoknak is több szervezet volt a címzettje.

A tűzvédelem területén általánosságban első fokú hatósági jogkörrel rendelkeztek a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok (a továbbiakban: tűzoltóság), s jogszabály határozta meg, hogy mely esetekben rendelkezett ilyen jogkörrel a területi, illetve központi katasztrófavédelmi szervezet. A tűzvédelmi hatósági jogkört általánosságban a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény szabályozta,¹ s szabályozza, írja elő a hatósági feladatokat. A hatósági feladatokat ellátó szervezetek több alkalommal változtak. A tűzvédelmi hatósági jogkör egyes időszakokban az önkormányzati jegyzőhöz került telepítésre. Ebben az időszakban a tűzoltóság tűz megelőzési feladatot ellátó szakemberei ellenőrzést és döntés előkészítést hajtottak végre. A másodfokú

¹ A törvény 11. § - 14. §. szabályozza a hatósági feladatokat. A törvény ezen belül önálló címként fogalmazta meg a tűzvizsgálati tevékenységet.

hatósági jogkört ennek megfelelően a területi, illetve központi katasztrófavédelmi szerv látta el. [5]

A hivatásos önkormányzati tűzoltóságok az alábbiak szerint rendelkeztek általános elsőfokú hatósági jogkörrel:

- a) az épületek, építmények tűzvédelmi használati előírásai, valamint a tűzoltóságok beavatkozásával kapcsolatos előírások alól, - azonos biztonságot nyújtó előírások megtétele mellett - kérelemre eltérést engedélyezhettek,
- b) a beépített tűzvédelmi berendezések létesítési és használatbavételi ügyeiben jártak el,
- c) tűzvédelmi hatósági ellenőrzést tartottak,
- d) jogszabályban meghatározott esetekben tűzvédelmi bírságot szabtak ki,
- e) lefolytatatták a tűzvizsgálati eljárást,
- f) hatósági bizonyítványt adtak ki,
- g) a tűz- vagy robbanásveszélyes munkahelyen azt a munkavállalót, aki a munkakörével kapcsolatos tűzvédelmi előírásokat, illetőleg a tűzjelzésre vagy tűzoltásra szolgáló eszközök, felszerelések használatát nem ismerte, a szükséges ismeretek megszerzéséig az ott folytatott tevékenységtől eltilthatták,
- h) a tűzvédelmi ellenőrzés, a tűzvizsgálati eljárás során feltárt hiányosságok, a tűzkárok megelőzése érdekében felhívhatták az ügyfél figyelmét a jogszabálysértések megszüntetésére, és szükség esetén tűzvédelmi hatósági intézkedést tettek,
- i) az üzemeltetést, a tevékenység folytatását, az anyagok tárolását - amennyiben a rendeltetéstől eltérően közvetlen tűz- vagy robbanásveszélyt jelent - a tűzvédelmi követelmények érvényesítéséig szüneteltethették,
- j) a jogszabályok keretei között megállapíthatták a tűzvédelmi kötelezettségeket.

Mind emellett különböző pl. építési hatósági tevékenységet meghatározó kormányrendelet ettől eltérő hatósági jogköröket is megállapíthatott. A másodfokú hatóság kijelölésében törés volt, tekintettel arra, hogy a főváros területén az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: OKF) került megnevezésre másodfokú hatóságként.

Tűzmelegelőzési területen a tűzoltóságok jogszabályok keretei között ellenőriztek, engedélyeztek, bírságoltak, s szakhatóságként jártak el. A tűzvédelmi bírságolás területén szintén megjelent az osztott hatáskör, mely jogszabályban meghatározottak szerint hatalmazta fel mind a tűzoltóságokat és a katasztrófavédelmi szerveket bírságolásra. A hatósági jogkörök alkalmazása során az egyes hivatásos önkormányzati tűzoltóságok jogértelmezésben eltérések voltak tapasztalhatók.

Tűzvédelmi bírságot többek között az alábbi esetekben lehetett kiszabni:

1. - a tűzvédelmi szabályt megszegték úgy, hogy az közvetlen tűz- vagy robbanásveszélyt, illetőleg tüzet idézett elő, vagy veszélyeztette a személyek biztonságát, akadályozta a mentésüket,
2. - ha elmulasztották a tűzjelzéshez és tűzoltáshoz szükséges eszköz, felszerelés, készülék, stb. karbantartását, vagy ellenőrzését, vagy rendeltetésétől eltérően használták ezeket,
3. - ha a munkáltató a törvényben előírt határidőre nem gondoskodott a munkavállalók tűzvédelmi oktatásáról,
4. - ha a kötelezettek nem készítették el a tűzvédelmi szabályzatot, illetve nem gondoskodtak annak megismertetéséről és betartatásáról,
5. - ha a tervező, illetőleg a kivitelező valótlan nyilatkozatot adott a tűzvédelmi szabályok, előírások érvényesítésére vonatkozóan,
6. - ha a tűzvédelmi szakvizsgához kötött tevékenységet szakvizsga nélkül végezték.

A bírság összegének nagyságának megállapításánál nem volt egységes a hiányosság mértékéhez igazodó követelményrendszer.

Az OKF 2012 előtti hatásköre nem adott lehetőséget a hatósági tevékenység országosan egységes értelmezésre. Az OKF és szervezeti egységei által kiadott tájékoztatók, szakmai állásfoglalások a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok számára csak iránymutatásként voltak alkalmazhatók. Az első fokú tűzvédelmi hatóság döntése ellen az OKF, vagy területi szerve a jogorvoslati eljárás során egységes jogértelmezést alkalmazva döntött. Így a másodfokú eljárások egyfajta egységesítési szerepet is betöltöttek.

A tűzvédelmi szakvizsgáztatás hatósági feladatai megosztásra kerültek a tűzoltóság és a katasztrófavédelmi szervek között. Az OKF a tűzoltó és jelzőberendezések oktatása vonatkozásában végezte kizárólagosan a hatósági tevékenységet. Ez magába foglalta a nyilvántartást és a vizsgáztatási feladatokat. A szakvizsgáztatáshoz szükséges tananyag egységes követelménykeretét minden szakvizsgaágra az OKF adta meg.

A tűzoltósági hatósági feladatok között megjelent a tűzvizsgálati eljárás, melynek lezárásaként hatósági bizonyítvány kiadására kerülhetett sor.

A veszélyes áru szállításával és a veszélyes anyagot előállító, felhasználó és tároló ipari üzemekkel kapcsolatos hatósági engedélyezési és felügyeleti tevékenység is több szervezet feladatai között jelent meg. A tűzoltóság, a rendőrség, a közlekedési hatóság, a Magyar Kereskedelmi Ellenőrzési Hivatal, Vám és Pénzügyőrség és még számos szervezet vett részt hatóságként, vagy szakhatóságként a veszélyes anyagokkal és áruval kapcsolatos hatósági tevékenységben. Ebbe a körbe tartozott az egyes veszélyes anyagok előállítása, különböző szállítóeszközön történő szállítása, feldolgozása és tárolása. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos feladatokat és tevékenységeket 2004. május 01-ét követően az Európai Unióhoz való csatlakozástól számítva minden vonatkozó közösségi jogszabály is szabályozta.

A katasztrófavédelmi szervek csak 2007 májusától rendelkeztek a veszélyes áruk közúti szállítása területén önálló megállítási joggal. Ezt megelőzően csak a rendőrséggel, vagy a közlekedési felügyelettel közös ellenőrzések során volt lehetőségük ellenőrzésre a katasztrófavédelmi szervezeteknek. Az egyes veszélyes árukat szállító közúti járművek útvonalának kijelöléséről szóló 122/1989 (XII.5.) MT rendelet több hatóságot jelölt ki. Településen belül a jegyző, főváros, illetve megyén belüli szállítás esetén a területileg illetékes közlekedési hatóság, míg több megyén és a határon átnyúló szállítás esetén a Útgazdálkodási és Koordinációs Igazgatóság rendelkezett hatóságként útvonal kijelölési joggal. A katasztrófavédelmi szervek az útvonal kijelölésében szakhatóságként működtek közre. A közúton történő ellenőrzésre a rendőrséggel és a közlekedési felügyelettel együttműködve a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok, míg a főváros területén a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság rendelkezett jogosítványokkal. Amennyiben a közúti ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a jármű útvonal engedélytől eltérő útvonalon közlekedik, akkor a hatóság szabálysértési feljelentéssel élhetett. 2007-től kezdődően a katasztrófavédelmi szervek önállóan folytattak hatósági ellenőrzéseket. Az ellenőrzéshez kapcsolódóan a szabálytalanság megszüntetéséig feltartóztatási és bírságotlasi jog is megillette a katasztrófavédelmi szerveket. [6]

A veszélyes ipari üzemek tekintetében az OKF hatósági jogosultságokkal rendelkezett, de a Magyar Kereskedelmi Ellenőrzési Hivatalt szakhatóságként be kellett vonni.

A TANÁCS 96/82/EK IRÁNYELVE (1996. december 9.) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről alapján került kialakításra a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről szóló 1999. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: katasztrófavédelmi törvény) IV. fejezete.[7] A katasztrófavédelmi törvény egyértelműen meghatározza a szabályozásba bevont tevékenységek körét, a tevékenységgel kapcsolatos szakhatósági feladatokat, a veszélyes létesítmények üzemeltetőinek, a kormánzatnak és az önkormányzatoknak a súlyos ipari balesetek megelőzésével, az azokra való felkészüléssel és azok elhárításával kapcsolatos feladatait, meghatározza a közvélemény

tájékoztatásával kapcsolatos kötelezettségeket. A törvény megfogalmazta, hogy veszélyes ipari üzemre, veszélyes létesítményre építési engedély, használatbavételi engedély, továbbá veszélyes tevékenység megkezdésének engedélyezése csak az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság engedélye alapján adható. A szabályzás veszélyes üzemek esetében az alsó és felső küszöbértéket határozott meg. 2010-ben a 89 alsó és 71 felső küszöbértékű veszélyes üzem volt hazánkban. Az üzemeltető kötelezettségeinek teljesítését – biztonsági elemzés és biztonsági jelentés valóságtartalma, stb.- teljesítését az katasztrófavédelmi szervek hatósági ellenőrzés keretében ellenőrizték. Üzemi, vagy üzleti titok esetében a hatóság jogköre volt a nyilvánosságra hozatal esetén megállapítani, hogy mely részek nem kerülhetnek nyilvánosságra.

A hatóság a településrendezési tervezés területén is jogosultságokat kapott azzal, hogy a veszélyes üzemek körüli veszélyességi határokat kijelölte, s azokat a településrendezési tervben fel kellett tüntetni. A hatóság közreműködése nélkül nem lehetett a veszélyességi övezeten belüli fejlesztéseket végrehajtani.

Összességében megállapítható, hogy az egyes hatóságok által hozott egyedi döntésekről nem történt meg a többi hatóság tájékoztatása. Hiányzott a rendvédelmi feladatokat ellátó szervezetek szakirányítása, az egységesség.

2012. JANUÁR 01-ÉT KÖVETŐ VÁLTOZÁSOK

Az év kezdetével a törvényi szabályozás alapján kialakult az egységes hivatásos katasztrófavédelmi szerv. A tűzvédelem, a polgári védelem szervezete megváltozott, s kialakításra került az iparbiztonsági szakterület. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek hatósági feladataiban is változások következtek be, melyek igazodtak a szervezeti változásokhoz. A központi, területi és helyi szervezeti felépítés továbbra is megmaradt. Központi szerv esetén is a BM OKF. A területi szintű szervezetek feladatát a Megyei Katasztrófavédelmi igazgatóságok látják el. A területi és helyi szint az, ahol a legnagyobb változás következett be. Kialakításra kerültek a Katasztrófavédelmi Kirendeltségek, amelyek alárendeltségébe kerültek a Hivatásos tűzoltóságok. Jelenleg 65 kirendeltség és 105 hivatásos tűzoltóság működik. A közigazgatásban 2013. január 01-től 175 járás került kialakításra, melyekhez az illetékességi területmódosításra került. Kirendeltségek esetében területi átfedések fordulnak elő.

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozó üzemek tekintetében ún. „supervisor” jogosultságot kapott, mely megeremtette az integrált katasztrófavédelmi ellenőrzés alapját. Az ellenőrzések koordinálásán túlmenően az ellenőrzések eredményeit tartalmazó nyilvántartás vezetése és annak értékelése is hozzá tartozik a tevékenységhez. [8]

A tűzvédelemmel kapcsolatos piacfelügyeleti eljárás továbbra is a hivatásos katasztrófavédelmi szervek hatáskörébe maradt. Változás annyiban történt, hogy az eljáráshoz kapcsolódó helyszíni hatósági ellenőrzések végrehajtására a kirendeltségek lettek kijelölve. A hatósági eljárás végét esetlegesen lezáró bírságotlasi szempontok kerültek meghatározásra.

Tűzvédelem területén jelentkező hatósági tevékenység végrehajtásában is változások történtek. Az egyik jelentős módosulás, hogy kormányrendeletben ² általános első fokú hatóságként a katasztrófavédelmi kirendeltségek (a továbbiakban: kirendeltségek) kerültek kijelölésre. Ezzel a tűzoltóságok számára az önálló hatósági tevékenység megszűnt, ők csak a tűzoltási és kárelhárítási tevékenységet végzik. A hatósági feladatok ellátásában természetesen részt vesznek, mint a hivatásos katasztrófavédelmi szervek egyik szervezete.

² 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról

Ilyen feladat a tűzvizsgálati tevékenység megkezdése, hatósági ellenőrzésekben való részvétel, egyes a hatósági eljárásokhoz kapcsolódó eljárási cselekmények végrehajtása. [9] A tűzvédelem területén továbbra is megmaradtak az első fokú hatósági eljárások címzettjeinek elkülönülései. Általános első fokú hatáskörrel a kirendeltségek rendelkeznek, meghatározott esetekben, ügykörökben a területi és a központi szervek váltak a közigazgatási eljárás szabályai szerint hatáskörök címzettjei. Általános másodfokú hatóságként a hivatásos katasztrófavédelmi szervek területi szervei kerültek kijelölésre, míg azokban az esetekben, ahol elsőfokú eljárásról a területi szerv járt el a központi szerv lett másodfokú hatóságként meghatározva. A kirendeltségek végzik az tűzmelegelőzési tevékenységet, melyben nem következett be változás.

A tűzvédelmi bírságolás rendszerében is módosulás következett be azzal, hogy a veszélyesség függvényében meghatározásra kerültek azok az esetek, amikor kötelező a bírságolás kiszabása.³ Ez a megoldás egységessé tette a bírságolási gyakorlatot, s csökkentette a szubjektív elemeket. A bírságolási gyakorlat is egységessé vált.

A tűzvédelem területén a tűzvizsgálati tevékenységben is változás következett be. [9] A tűzvizsgálati tevékenység végzésére a területileg illetékes hatóság vezetője biztosítja a személyi és tárgyi feltételeket. Ebben az esetben a kirendeltség az a hatóság, mely a vizsgálatot lefolytatja a Ket.⁴ szabályai szerint. Az eljárásban a hivatásos tűzoltóság tűzoltásvezetői jogosultsággal rendelkező állománya résztvevője, illetve megkezdője a vizsgálati eljárásnak.

A tűzmelegelőzési szakterületen a korábbi hivatásos önkormányzati tűzoltóság hatásköreit a kirendeltségek vették át. A tevékenység tartalmában nem következett be változás.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél új feladatként jelentkezik a kéményseprő ipari közszolgáltatásokkal kapcsolatos hatósági feladat, mely egyrészt a kirendeltségek, másrészt a területi szervek hatáskörébe tartozik. A kéményseprő ipari közszolgáltatást a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló 2009. évi LXXVI. törvény szerint kell bejelenteni. A szolgáltatás közben feltárt hiányosságok esetén a szolgáltató felhívja a tulajdonost az időszakos ellenőrzés végrehajtásának engedélyezésére, vagy a hiányosság kijavításra. Amennyiben ennek a felhívásnak az építmény tulajdonosa, használója nem tesz eleget, úgy a területileg illetékes kirendeltség hatósági jogkörében tűzvédelmi bírságot szab ki. Természetesen a bírságolást megelőzi hatósági ellenőrzés a helyszínen. Magának a közszolgáltatónak a hatósági és szakmai felügyeletét a területileg illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv hajtja végre hatósági jogkörében eljárva. A területi szerv a szolgáltatás felügyelet körében nyilvántartást vezet a közszolgáltatókról, ellenőrzi azt, hogy a közszolgáltató a bejelentés köteles tevékenységét jogszabályok előírásai szerint végzi és nem utolsó sorban a közszolgáltatóval szembeni bejelentéseket vizsgálja ki. A közszolgáltatót kétfévente kell ellenőrizni. A közszolgáltatók névjegyzékét a területi szerv a honlapján teszi közzé.

A Magyar katasztrófavédelem rendszerében az iparbiztonság új önálló szakterületként jelent meg. Létrejött egy egységes iparbiztonsági hatóság, amely a megelőzési munka keretében szigorú hatósági felügyeletet lát el a veszélyes anyagot gyártó, tároló, forgalmazó és felhasználó üzemek felett.

³ 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról 1. számú melléklete. Ebben a mellékletben szerepelnek az egyes szabálytalanságokhoz kapcsolódó bírságösszegek.

⁴ 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól előírásai szerint kell a hatósági tevékenységet végezni. 2000. január 01-ét követően kialakított katasztrófavédelmi rendszerben az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény előírásai szabályozták a hatósági tevékenység végzését.

A hatósági tevékenység kiterjesztődött az alsó küszöbérték alatti üzemekre is. Ezzel a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek száma megközelítette a 700-at. A hatóság a jogszabályi követelmények alapján megújította az üzemekről meglévő nyilvántartását. A hatósági tevékenység szankció rendszere kibővült, s megnőtt az olyan esetek száma, mely bírságolást von maga után. A hatóság által hozott döntést felügyeleti jogkörben nem lehet megváltoztatni, illetve megsemmisíteni. Ez egy erős jogosítvány a hatóság számára, mely növeli a biztonságot. A veszélyes üzemek számára katasztrófavédelmi hozzájárulás került bevezetésre az üzemek biztonságának növelése érdekében. Az az üzem, mely a kockázat szintjének csökkentését szolgáló műszaki intézkedést(eket) végez, úgy a befizetésének egy negyedét visszaigényelheti.

A katasztrófavédelmi hozzájárulás intézménye 2012. augusztus 24-től megszüntetésre került.

A hozzájárulás megszüntetése a katasztrófavédelmi megelőzési feladatokra szánt összeg ráfordíthatóságát csökkentette. A katasztrófavédelmi bírság rendszere hasonló kialakítást nyert, mint a tűzvédelmi bírság. Meghatározott szabálytalanságok esetén meghatározott mértékű bírság kiszabása történik meg. A bírság mértéke 300.000,- Ft és 3.000.000,- Ft közé esik, s nagysága a szabálytalanság súlyosságához igazodik.

A veszélyes anyagok közúti szállítását 2007 óta ellenőrizheti önállóan a katasztrófavédelmi szervezet. Az ellenőrzés tartalmában nem történt változás. Nem változtak az ellenőrzésre vonatkozó jogszabályok, ezért a szakterület ezen részén csak az ellenőrzésbe bevonhatók köre módosult a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szervezeti változásának megfelelően. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek ellenőrzés köre kiterjed a vasúti és belvízi veszélyes anyagok szállításokra is, mely ellenőrzések végrehajtására és a bírságolás rendjére kormányrendelet került kiadásra.⁵ A BM OKF által 2011-ben végzett telephelyi és közúti ellenőrzés számáról készített táblázatok a mellékletben található. A táblázatok összehasonlításából összességében az állapítható meg, hogy az ellenőrzések számával nőtt a hiányosságok száma, ellenben az intézkedések száma csökkent 2011-ben 2010-hez képest. A 2012. évi ellenőrzések adatainak összevetését a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szervezeti változásai miatt nem végeztem el. Az értékeléshez legalább két egymás után következő évi adataira van szükség. Ezért azt legkorábban 2014. év elején célszerű elvégezni.

A polgári védelmi tevékenység hatósági feladataiban mélyreható változás nem történt. A polgári védelmi feladatok további körében alapvető változások történtek, de ezek nem tartoznak a cikkben tárgyalt témához. A hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek polgári védelmi területen megjelenő egyes hatósági feladatait az egyes jogszabályok határozzák meg.

Az új hatósági feladatok teljesítéséhez szükséges volt az egységes katasztrófavédelmi felsőfokú képzés megteremtése a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. A katasztrófavédelmi szakon folyó képzés célja, hogy a végzett hallgatók alkalmasak legyenek az általános katasztrófavédelmi igazgatás részterületein (katasztrófa-megelőzés, katasztrófa-elhárítás szervezése, helyreállítás, polgári védelmi felkészítése feladatok ellátása), illetőleg a tűzmelegelőzési, tűzoltási-műszaki mentési, tűzvizsgálati, az ezzel kapcsolatos felkészítés és az elsődleges katasztrófa-elhárítási tevékenységek, továbbá az iparbiztonsággal kapcsolatos általános megelőzési és hatósági feladatok végzésére. [10]

⁵ 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságolással összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól.

ÖSSZEFOGLALÁS

A cikkben kizárólag a hatósági tevékenység változásait vettem górcső alá. A szervezeti és egyéb változásokat nem érintettem, mert az külön önálló értékelést kíván. 2012. január 01-től kezdődően még csak egy teljes év telt el, mely nem alkalmas a megváltozott hatósági rendszer átfogó értékelésére. A hatósági feladatokhoz kapcsolódó statisztikai adatok mint ahogy az új követelmények esetében történik mindig kimagasló eredményeket mutatnak. Egy folyamat méréséhez megfelelő időt kell biztosítani. Az eltelt időszak alatt mind a kormányzat, mind a hivatásos katasztrófavédelmi szerv részről kisebb szervezeti, változtatások, pontosítások és jogszabályi igazítások történtek, melyek a végrehajtás szervezeti és személyi oldalait érintették.

Megtörtént a hatósági tevékenység végrehajtásban résztvevő állomány képzése, melyet rendszeres - az eljárás tapasztalatait felhasználó azokat magába foglaló – továbbképzések követnek. [11]

Az eltelt közel másfél év alatt megállapítható, hogy a hatósági rendszer ilyen mértékű megváltoztatása, átalakítása jó elgondolásnak minősült, de valójában legalább még két teljes év szükségeltetik ahhoz, hogy a kisebb javítások megtörténjenek és a rendszer működéséről objektíven lehessen véleményt alkotni.

Felhasznált irodalom

- [1] 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról;
- [2] 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről;
- [3] 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről;
- [4] 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről;
- [5] Muhoray Árpád pv. mk. alezredes, a katasztrófavédelem helyezte Magyarországon, az Országos Főigazgatóság és a Megyei Igazgatóságok létrehozásának tapasztalatai file:///F:/doktorijelentkez%C3%A9s/2012-13If%C3%A9v/tudom%C3%A9nyoscikk/KATASZTR%C3%93FAV%C3%89DELEM%20HELYZETE%20MAGYARORSZ%C3%81GON_.htm (letöltve 2013. 05. 10. 13.20 óra)
- [6] http://hadmernok.hu/2010_2_bardos.pdf (letöltve:2013. 05. 15. 15.22 óra)
- [7] Lauer János. Prof.Dr Solymosi József . Dr Vincze Árpád veszélyes üzemek biztonsági értékelése http://www.zmne.hu/tanszekek/vegvi/docs/fiatkut/pdf/lauer_03_01.pdf (letöltve: 2013.05.10. 13.15 óra)
- [8] Kátai-Urbán Lajos, Vass Gyula: Development of Hungarian System for Protection against Industrial Accidents. In: Jozef Ristvej (szerk.)18. medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí. Zilina, University of Zilina, pp. 229-239.(ISBN:978-80-554-0699-2).
- [9] Dr. Schweickhardt Gotthilf A tűzvizsgálati tevékenységre való felkészítés áttekintése <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan406.pdf> (letöltve: 2013.06.08. 15.15 óra)

- [10] Kátai-Urbán Lajos: Industrial Safety Preparation in the Higher Education System of Disaster Management in Europa and in Hungary: Iparbiztonsági felkészítés az európai és magyar katasztrófavédelmi felsőfokú képzés rendszerében. In: Dobor József (szerk.) Proceedings "Safety of Industrial Establishments 2013. International Scientific Conference on Industrial Safety: Előadás gyűjtemény "Veszélyes üzemek biztonsága" Nemzetközi Iparbiztonsági Tudományos Konferencia. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. pp. 79-100. (ISBN:978-615-5305-08-5).
- [11] Dr. Muhoray Árpád: a katasztrófavédelem aktuális feladatai
http://mhht.eu/hadtudomany/2012_e_Muhoray_Arpád.pdf
(letöltve: 2013. 06. 08. 15.20 óra)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke:

- [1] 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról;
- [2] 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről;
- [3] 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről;
- [4] 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről;
- [5] 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól,
- [6] 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról,
- [7] 2012. évi XC. törvény a kéményseprő ipari közszolgáltatásról;
- [8] 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról
- [9] 342/2012. (XII. 11.) Korm. rendelet a kéményseprő ipari közszolgáltatás ellátásáról szóló 2012. évi. XC törvény végrehajtásáról;
- [10] 115/1996. (VII. 24.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági tevékenység részletes szabályairól, a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok illetékességi területéről.
- [11] 79/2007. (IV. 24.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről,
- [12] 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról,
- [13] 208/2011. (X. 12.) Korm. rendelet a katasztrófavédelmi bírság részletes szabályairól, a katasztrófavédelmi hozzájárulás befizetéséről és visszatérítéséről,
- [14] 312/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerv eljárásai során a veszélyes áruk vasúti és belvízi szállításának ellenőrzésére és a bírság kivetésére vonatkozó egységes eljárás szabályairól, továbbá az egyes szabálytalanságokért kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatok általános szabályairól;